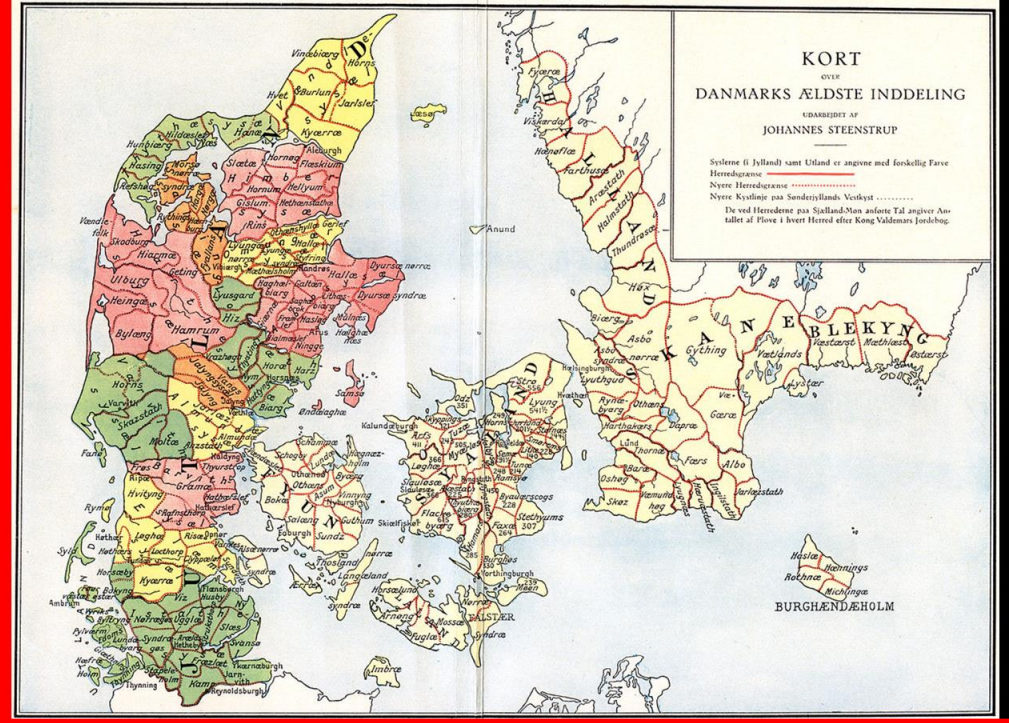

DANMARK

Malmös historia 1100 - 1400

Tiden före 1100 - talet

Östra Skåne blev som senast danskt under mitten av 1000-talet i samband med att den danske kungen Sven Estridsson (1047–1076) tillsammans med biskopen Egino krigade för att kristna invånarna i Blekinge. Under denna konflikt markerades för första gången en gräns mellan Danmark och Sverige (då under kungen Emund den gamle). Sex gränsstenar restes och placerades vid Blekinges norra gräns mot Småland vilket visar att hela Skåne låg under det danska riket.

Skåne i medeltidens Danmark (1050–1329

Skåne är ett av de landskap som uppvisar flest bevarade konstverk från medeltiden. Skåne var under nästan hela denna period en del av Danmark, vars medeltid brukar dateras från omkring år 1050, då kyrkans ställning och organisation började nå samma nivå som i andra länder på kontinenten, fram till reformationens genomförande 1536. Konstens utveckling under medeltiden hör starkt samman med kyrkans dominerande roll i samhället, inte minst som förmögen och mycket aktiv beställare av konst och arkitektur.

Under den romanska perioden, cirka 1050–1250, fick Danmark ett stort tillskott av kyrkor, framför allt i sten. I Skåne byggdes omkring 350 romanska stenkyrkor. Lund blev 1103/1104 säte för det nya ärkestiftet i de tre nordiska rikena. Om inte tidigare, så påbörjades bygget då av Lunds domkyrka, som invigdes 1145 och var en av Nordens största stenbyggnationer.

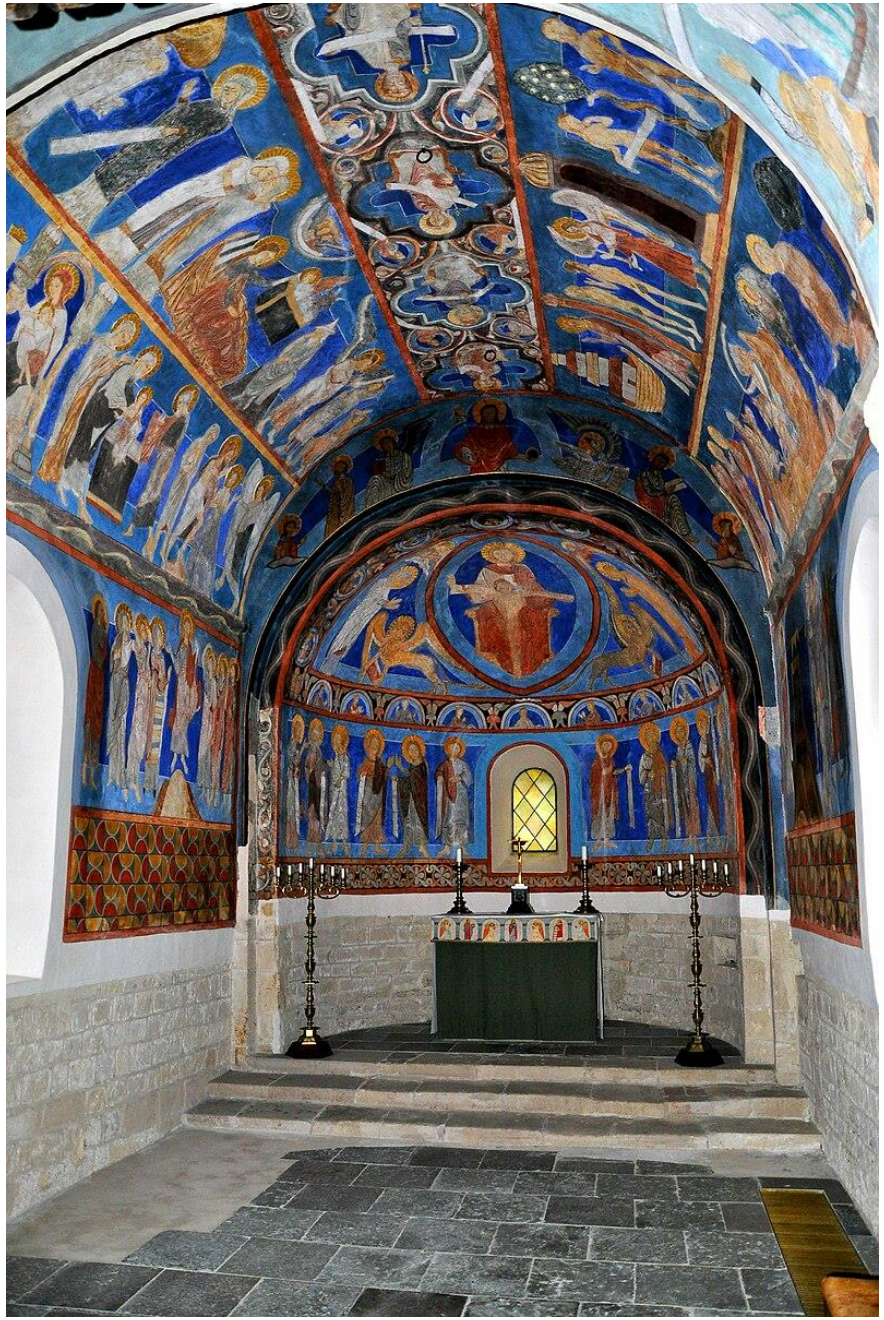

Kor med romanskt tunnvalv och absid i Bjäresjö kyrka. Muralmålningarna är senromanska. En renovering 1892 lär ha gjort den blå färgen mer dominerande än den var ursprungligen.

Malmö var etablerat 1200 och man fick betala markskatt. Knut den helige gav order

Skåne var en av Danmarks viktigaste och rikaste delar. En blomstrande fiskeindustri gjorde Skåne ekonomiskt viktigt och landskapet gav även de danska kungarna kontroll över inloppet till Östersjön. Skåne, i synnerhet Lund, blev också ett av Danmarks kulturella centrum. De första danska mynten präglades i Lund under Knut den store (1018–1035). Skånska städer blev under medeltiden tidigt både ekonomiskt rika och inflytelserika. 1085 beordrade kungen Knut den helige (1080–1086) i ett gåvobrev att tre skånska städer—Lund, Helsingborg, och Lomma—skulle börja betala en markskatt. Malmö är något yngre än dessa städer; orten omnämns först under sent 1100-tal och grundades som stad någon gång under 1200-talet

Knut den helige, Knut IV av Danmark, född cirka 1040–1043, död 10 juli 1086 i Odense (enligt legenden mördad), var kung av Danmark 1080–1086. Knut efterträdde sin bror Harald Hein vid dennes död. Han var näst äldst av kung Sven Estridssons fem söner.

Olof Hunger, död 18 augusti 1095, son till Sven Estridsson, var kung av Danmark från 1086. Han gifte sig med den norske kungen Harald Hårdrådes dotter Ingegerd, men de fick inga barn. Under Olofs tid rådde missväxt i Danmark och han blev möjligen offrad för att råda bot på svälten. Han är den ende regenten i den danska kungalängden, vars gravplats är okänd, även om vissa menar att han kan ha blivit begraven nära nuvarande Bjerringbro på Midtjylland.

Erik I Ejegod, född ca 1056, död 10 juli 1103 på Cypern, var kung av Danmark 1095–1103. Han var Sven Estridssons fjärde son på tronen. Gift med drottning Bodil Thrugotsdatter.

Nils, född cirka 1064, död 25 juni 1134, dansk kung från 1104.

Nils var den yngste av Sven Estridssons söner. Han efterträdde sin bror Erik Ejegod på tronen. Som regent var han svag och viljelös, men lät leda sig av sin kloka gemål Margareta Fredkulla (som han äktade 1105) samt efter hennes död av sonen Magnus.

Erik Emune, född omkring 1090, död 18 september 1137, kung av Danmark 1134–1137.
Oäkta son till Erik Ejegod.

Knut VI, da. Knud 6, född 1163, död 12 november 1202, kung av Danmark från 1182. Han var äldste son till Valdemar den store och Sofia av Minsk och gifte sig med Henrik Lejonets dotter Gertrud. Äktenskapet blev barnlöst och Knut kom att efterträdas av sin bror Valdemar Sejr.

Knut kröntes 1170 till dansk kung och sattes av fadern 1177 att regera över Skåne och Danmark. Vid Valdemars död 1182 tillträdde Knut regeringen över hela landet. Han vägrade ge kejsaren länsed. Knuts regering präglades av de alltjämt pågående vendertågen och de begynnande korstågen till Estland, den starka expansionerna samt striderna mot biskop Valdemar av Slesvig. Knuts betydelse för den danska historien är något oklar, i de samtida källorna träder han i bakgrunden för sin nära lierade Absalon Hvide.

Absalon, född 1128, död 21 mars 1201, son till Asser Skjalmsen (Hvide), var en dansk kyrkoman, statsman och historiker, biskop av Roskilde 1158–1191 och ärkebiskop av Lund från 1177 eller 1178. Absalon var fosterbror till kung Valdemar Knutsson och bror till stormannen Esbern Snare.

Absalon återvände 1181 till Skåne tillsammans med kung Valdemar och en här för att slå ner det skånska upproret. Efter en rad slag, inte minst det omfattande slaget vid Dysie Bro år 1181 besegrades de skånska bondehärerna slutligen i slaget vid Höje å 1182.

Peder Sunesen (Hvide), född omkring 1161, död 29 oktober 1214, var biskop i Roskilde från 1191 till 1214. Av fadern Sune Ebbesen och modern Cecilies åtta barn var han en av fem som blev biskop. Han var vän med abbot Vilhelm i Æbelholt Kloster, vilken förmodligen var hans lärofader. Enligt Vilhelm och ärkebiskop Absalons önskan sände Sune omkring 1180 sonen till den berömda abbot Stephan i Genovevaklostret vid Paris. Egentligen skulle Peder därnäst inträda i cistercienserorden, men han föredrog att fortsätta de bokliga studierna i Paris.

Valdemar II (Segraren) av Danmark, danska Valdemar Sejr [sajr], född 28 juni 1170, död 28 mars 1241 i Vordingborg, begravd i Mariakyrkan i Ringsted, var hertig av Schleswig (Sønderjylland) från 1182 samt kung av Danmark 1202–1241. Valdemar är känd för sina erövringar i norra Tyskland och Baltikum, men under hans regeringstid hann även det danska stormaktsväldet falla samman. Han var son till Valdemar den store av Danmark och Sofia av Minsk, och efterträdde sin barnlöse bror Knut VI på tronen.

Han gifte sig första gången år 1205 på Riberhus med Dagmar, dotter till kung Ottokar I av Böhmen. År 1206 ledde Valdemar tillsammans med ärkebiskop Anders Sunesen en korstågsflotta till Ösel. År 1212 dog hustrun Dagmar. År 1214 gifte Valdemar om sig med Berengaria av Portugal (död 1221) och det beslöts att hans son skulle bli Danmarks kung. År 1219 drog Valdemar Sejr med sin ledungsflotta på korståg till Estland, ditkallad att hjälpa Albert av Riga, som själv försökte erövra Estland. Det är i korståget mot esterna som Dannebrogen, enligt en senare nedtecknad legend, föll ned från himlen i slaget vid Lindanäs. Valdemar besegrade Estland med sin armé istället för Albert varmed landet blev en dansk koloni.

Erik IV Plogpenning, född 1216, död 9 eller 10 augusti 1250 (mördad), kung av Danmark från 1241. Son till Valdemar Sejr av Danmark. Bror till Abel och Kristofer I. Gift 9 oktober 1239 med Jutta av Sachsen.

Abel, född 1218 död 29 juni 1252, var kung i Danmark 1250–1252 och hertig av Slesvig. Han var andre sonen till Valdemar Sejr och Berengaria av Portugal, det vill säga bror till Erik Plogpenning och Kristofer I av Danmark. Gift med Mechtild av Holstein, dotter till greve Adolf IV av Holstein i hennes första giftermål, hon gifte sig sedan med Birger jarl.

Danska kungar

Kristofer I (danska: Christoffer I), född 1219, död 29 maj 1259, kung av Danmark från 1252. Yngste son till Valdemar Sejr och drottning Berengaria, bror till Erik Plogpenning och Abel. Gift med Margareta Sambiria av Pommerellen.

Erik Klipping, Erik V Kristoffersson, född 1249, död 22 november 1286, var kung av Danmark 1259–1286. Han var son till sin företrädare kung Kristofer I och Margareta Sambiria av Pommerellen. Vid faderns död 1259 låg danska kronan i konflikt med ärkebiskop Jacob Erlandsen och Köpenhamn var intaget och Själland invaderat av furst Jarimar av Rügen och hertig Erik Abelsen av Slesvig. Både Sverige och Norge ställde anspråk på den danska tronen genom den tidigare kungens Erik Plogpennings döttrar Sofia och Ingeborg. Den tioårige Erik kröntes juldagen 1259 i Viborgs domkyrka. Eriks mor, änkedrottning Margareta Sambiria, var rikets regent under hans omyndighet. Konflikten med Erik Abelsen bilades 1260 då denne blev hertig av Sønderjylland. Den blossade snabbt upp igen och under slaget på Lohede 1261 tillfångatogs både änkedrottningen och Erik Klipping. Margareta frigavs året därpå, men Erik släpptes först när han blev myndig 1264.

Erik blandade sig i tronstriderna mellan Birger jarls söner Valdemar och Magnus i Sverige. Erik stödde först Magnus och senare Valdemar. **År 1277 härjade danska styrkor långt in i Sverige**. För att finansiera dessa äventyr genomförde Erik "klippning" (devalvering) av landets valuta, vilket förmodligen gav upphov till hans tillnamn.

Valdemar Birgersson, född omkring 1238 eller 1239, död 26 december 1302 på Nyköpingshus, var kung av Sverige 1250–1275, son till Birger jarl och Ingeborg Eriksdotter av Sverige och gift 1260 med Sofia Eriksdotter av Danmark.

Magnus Ladulås, egentligen Magnus Birgersson, född omkring 1240, död 18 december 1290 på Visingsö, var kung av Sverige 1275–1290. Magnus var son till Birger jarl och Ingeborg Eriksdotter. Han var gift med Helvig av Holstein och far till bland andra efterträdaren Birger Magnusson.

Erik Menved, född 1274, död 13 november 1319, var kung av Danmark. Son till Erik Klipping, som mördades i Finderup 1286 då Erik var tolv år gammal, och Agnes av Brandenburg, som var med i den förmyndarregering som bestämde fram tills Erik blev myndig. Erik kröntes till kung juldagen 1287. De stormän som var dömda för mordet på Erik Klipping återvände och härjade de danska kusterna. Flera stormän och gunstlingar anslöt sig till de Fredlösa, bland dem Eriks bror, hertig Kristofer, som 1315 tvingades gå i landsflykt.

Kristofer II, född 29 september 1276, död 2 augusti 1332, var kung av Danmark 1320–1326 samt 1329–1332, hertig av södra Halland 1307–1326 och hertig av Samsø.
På grund av ekonomiska problem i riket pantsattes större delen av rikets territorier och hamnade i tyska furstars och riddares händer. År 1332 förvärvade den svenska rådsregeringen panträtten till Skåne och Blekinge för 32 000 lödiga mark. Efter hans död valdes ingen efterträdare, en tid som i Danmark kallas för "kungalös". År 1315 hade Kristofer II genom en omfattande gåva till klostret Sorø säkrat sig och sin fru en plats i kyrkan, där et (förmodligen lybecks) bronsmonumentet har bevarats.

Grevar med makt

Greve Gerhard III "den store" av Holstein, tyska Gerhard "der Grosse", vanligen kallad greve Gert, född omkring 1292, mördad i Randers 1 april 1340, begravd i klosterkyrkan i Itzehoe. Han var greve av Holstein åren 1304/1312–1340, hertig Gerhard I av Schleswig 1326–1330 och riksföreståndare i Danmark 1326–1340. Son till Henrik I av Holstein (död 1304) och Hedvig av Bronkhorst (död efter 1310).

Greve Henrik II "den järnhårde" eller Järn-Henrik (tyska Heinrich "der Eiserne"), född omkring 1317, död tidigast 1381 (1382??), begravd i Itzehoe, greve av Holstein-Rendsburg 1340–1381/1389. Äldste son till Gerhard III av Holstein (mördad 1340) och Sofia av Mecklenburg-Werle (död 1339).

"Järn-Henrik" övertog jämte sin bror Nikolaus (Klaus) regeringen vid faderns död 1340. Brödernas endräkt kom att vara livet ut. Tillsammans tog de omedelbart upp förföljandet av sin fars mördare. Henrik föll in i Själland, men den 21 maj 1340 försonade de sig i Lübeck med danske kung Valdemar Atterdag.

Den 23 juni 1340 avträdde bröderna Nordjylland till hertig Valdemar Eriksson av Schleswig för 42 000 Mark, samtidigt som de pantade största delen av hertigdömet Schleswig (Sønderjylland) för 32 000 Mark. En påföljande fejd med Lübeck och Hamburg, vilka funnit en bundsförvant i Johan III av Holstein, ändade i en förlikning 1343. Strider förekom även med Dithmarschen.

Magnus Eriksson, född i april eller maj 1316, död 1 december 1374 (drunkning), var kung av Sverige 1319–1364, kung av Norge 1319–1355 som Magnus VII och kung av Skåne 1332–1360. Han var son till hertig Erik Magnusson och den norska prinsessan Ingeborg Håkansdotter, samt sonson till Magnus Ladulås, och gift 1335 med Blanka av Namur.

Magnus Eriksson, sonson till Magnus Ladulås, son till hertig Erik Magnusson och Ingeborg, den norske kungen Håkon Magnussons dotter, föddes i april eller maj 1316. Endast tre år gammal hyllades han, efter sin morfar Håkons död, (1319) till kung i Norge och valdes den 8 juli samma år, sedan ett unionsfördrag, Oslotraktaten 1319, blivit upprättat mellan de två rikena, till kung även i Sverige. Det så kallade Frihetsbrevet, som har kallats "Sveriges Magna Charta", upprättas i samband med att han valdes till Sveriges kung 1319, vid mötet i Uppsala 1319.

Anders Dernback / text Wikipedia

MAGNUS ERIKSSON

MAGNUS ERIKSSON

Norske kungen Håkon Magnussons son, föddes i april eller maj 1316. Endast tre år gammal hyllades han, efter sin morfar Håkons död, (1319) till kung i Norge och valdes den 8 juli samma år, sedan ett unionsfördrag, Oslotraktaten 1319, blivit upprättat mellan de två rikena, till kung även i Sverige. Det så kallade Frihetsbrevet, som har kallats "Sveriges Magna Charta", upprättas i samband med att han valdes till Sveriges kung 1319, vid mötet i Uppsala 1319.

Till en början hade hans mor, hertiginnan Ingeborg, ett övervägande inflytande på regeringen i de båda rikena. Ingeborg hade varit närvarande i Oslo när unionsfördraget slöts, och i fördraget omnämns hon på ett sätt som kan tolkas som att vissa befogenheter skulle tillfalla henne. Efter Magnus tillträde som kung ingick hon i det svenska riksrådet.

Magna Charta (enligt korrekt latin Magna Carta, "det stora fördraget") kallas det avtal som 1215 slöts mellan den engelske kungen Johan utan land, adeln och prästerna.

MAGNUS ERIKSSON FÖDD I APRIL ELLER MAJ 1316, DÖD 1 DECEMBER 1374

MAGNUS ERIKSSON

Var kung av **Sverige 1319–1364**, kung av Norge 1319–1355 som Magnus VII och kung av Skåne 1332–1360. Han var son till hertig Erik Magnusson och den norska prinsessan Ingeborg Håkansdotter, samt sonson till Magnus Ladulås, och gift 1335 med Blanka av Namur.

Magnus Eriksson är med sina 44 år och 222 dagar den näst längst regerande monarken i Sveriges historia, överträffad enbart av nuvarande kung Carl XVI Gustaf. Han och sonen Håkan (samregent) var de sista svenska kungarna från Bjälboätten (Folkungaätten).

Magnus Eriksson, sonson till Magnus Ladulås, son till hertig Erik Magnusson och Ingeborg

EFTER TRONTILLTRÄDET

MAGNUS ERIKSSON

Magnus blev myndig 1331 eller 1332 och under 1335 utnämner han sin marsk och sin drots. Marsken, Håkan Mattsson är omnämnd som marskalk, på latin haquinum mattesson marskalcum och haquinus mattysson marscalcus, den 28 februari i samband med ett testamente.Den 18 maj 1335 utnämner kung Magnus Eriksson Nils Abjörnsson till sin drots, och där nämns hans riksråd och närmaste män:

Magnus Eriksson kröntes 1336 i Stockholm.

Skåne och Blekinge var pantlän under greve Johan av Holstein och hans administration där med hjälp av tyska fogdar hade framkallat ett starkt missnöje. En delegation från Skåne, ledda av biskopen i Lund Karl Eriksen, kom till Kalmar 1332 och förklarade att man hellre ville styras från Sverige. Greven inledde förhandlingar med svenskarna och man kom överens att den svenske kungen skulle inlösa panten för 34 000 mark silver. Strax efteråt reste Magnus till Skåne där han i juni 1332 hyllades på tinget i Lund.

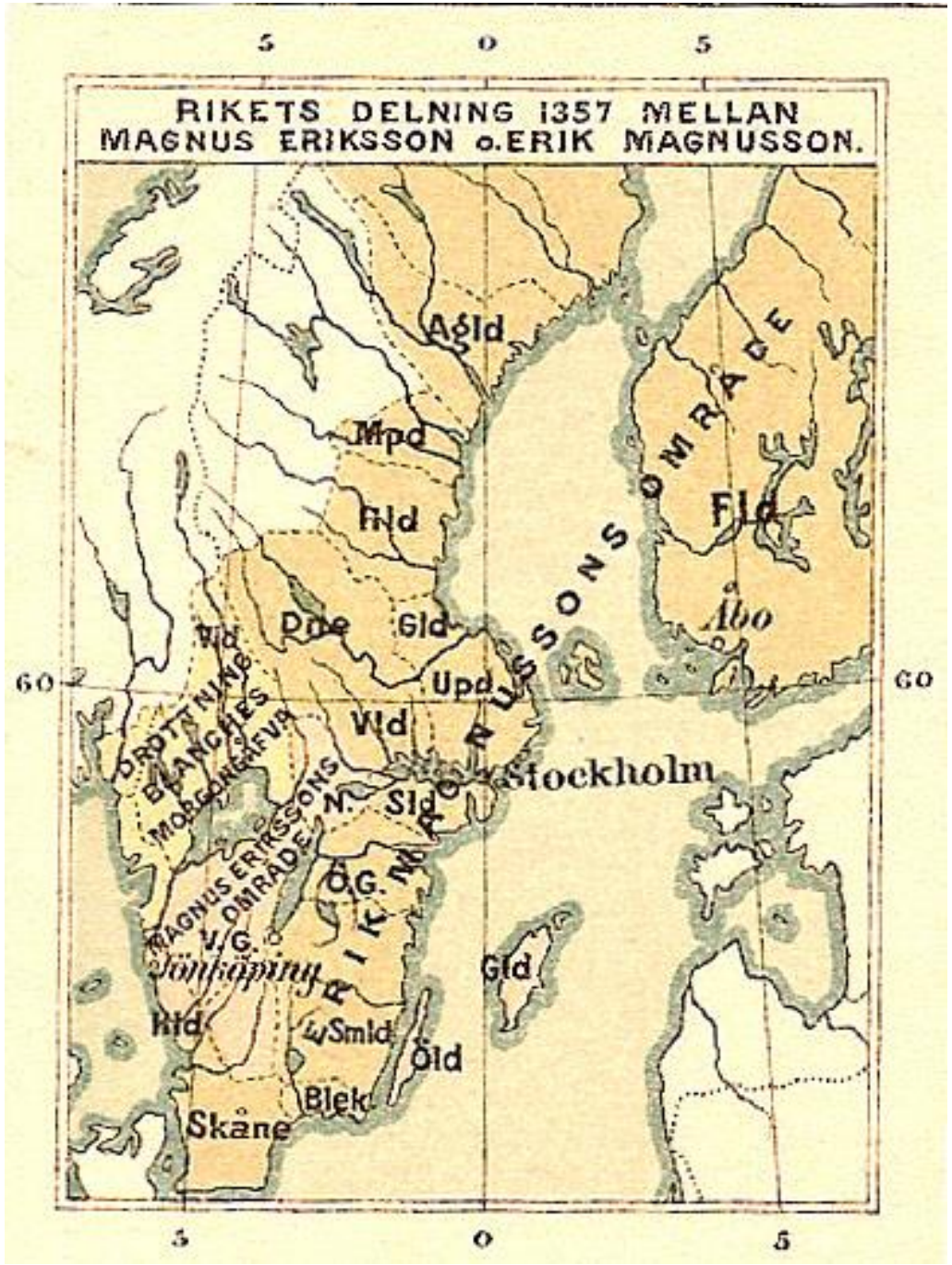

Historisk karta över Magnus Erikssons och Erik Magnussons delning av riket 1357.

Magnus Eriksson kröntes 1336 i Stockholm.

Skåne och Blekinge var pantlän under greve Johan av Holstein och hans administration där med hjälp av tyska fogdar hade framkallat ett starkt missnöje. En delegation från Skåne, ledda av biskopen i Lund Karl Eriksen, kom till Kalmar 1332 och förklarade att man hellre ville styras från Sverige. Greven inledde förhandlingar med svenskarna och man kom överens att den svenske kungen skulle inlösa panten för 34 000 mark silver. Strax efteråt reste Magnus till Skåne där han i juni 1332 hyllades på tinget i Lund.

När den danske kungen Valdemar Atterdag sedermera vägrade erkänna kung Magnus äganderätt till Skåne och Magnus, som vänt sig till påven med begäran om bekräftelse på köpet men av denne endast fått undvikande svar, invecklades Magnus, närmast på grund av sin mors panträtt till vissa slott i Danmark, i krig med kung Valdemar. Fred dem emellan slöts först på hösten 1343 i Varberg, varvid Valdemar formellt avsade sig alla anspråk på Skåne och Halland.

Den som står i skuld är inte fri! Skåne (även Malmö) var överbelånat

Den finansiella krisen i riket, orsakat av lånen och panterna, gav upphov till en allt större klyfta mellan kungen och aristokratin. Kungen kritiserade förmyndarstyrelsen för att den skött ekonomin så illa att det inte fanns några pengar kvar vid hans trontillträde. Rikets finanser försämrades också av att det skattebefriade frälset växte när det övertog jord som tidigare betalat skatt till kungen. Ytterligare ett skäl till missnöje var att Magnus 1343–1344 utsett sin äldste son Erik till tronföljare i Sverige och den yngste sonen Håkan till tronföljare i Norge.

I slutet av 1340-talet var Magnus tvungen att förbättra relationerna med aristokratin i riksrådet. Genom en skrivelse från april 1346 som skickades runt hela landet bad kungen om ursäkt för de extra skatterna; sådana skulle i framtiden endast tas ut vid speciella tillfällen och då efter bifall från rikets ständer. En månad senare skänkte kungen och hans hustru Blanka en stor donation till Birgitta Birgersdotter för att få till stånd en klosterstiftelse i Vadstena.

Magnus Eriksson vände sig då till kung Valdemar i Danmark med begäran om hjälp, samt ingick med honom ett fördrag 1359. Emellertid avled kung Erik helt plötsligt (juni 1359), och Magnus Eriksson blev därigenom åter ensam härskare över hela Sverige. Kung Valdemar ansåg sig vara bedragen av Magnus Eriksson samt började ett fälttåg mot Skåne och lyckades, troligen genom förräderi av hertig Albrekt av Mecklenburg, komma i besittning av Helsingborgs slott (1360). Inom kort intogs hela Skåne.

Malmö blev en del i Kalmarunionen 1387 och Margareta I styrde

Valdemar IV Atterdag, född omkring 1320, död 24 oktober 1375 på Gurre slott, var kung av Danmark mellan 1340 och 1375. Han var son till Kristofer II och Eufemia av Pommern. Valdemar lade under sig det splittrade danska väldet bit för bit. Han erövrade Skåne 1360 och 1361 både Öland och Gotland,[1] varvid han även brandskattade Visby.

Olof (da. Oluf II, no. Olav IV Håkonsson), född i början av december 1370, död den 3 augusti 1387 på Falsterbohus, var kung av Danmark från 1376 och kung av Norge från 1380, son till Håkan Magnusson och drottning Margareta och barnbarn till kungarna Valdemar Atterdag och Magnus Eriksson.

Margareta Valdemarsdotter, född 1353, död den 28 oktober 1412 i pesten, var regerande drottning av Danmark och Norge 1387–1412 och av Sverige 1389–1412. Eftersom Finland var en del av Sverige och Island, Färöarna och Grönland var delar av Norge så regerade hon över hela Norden. Hon var dotter till Valdemar Atterdag och Helvig av Slesvig och gift med den svensk-norske kungen Håkan Magnusson. Hon var motståndare och motregent till kung Albrekt. Hon räknas sedan 1972 som Margrete I av Danmark.

Lagen att rätta sig efter var Skånelagen så gammal att den var skriven med runskrift

Skånelagen (på danska: Skånske Lov) är den äldsta danska och den äldsta av de nordiska landskapslagarna. Denna finns i ett flertal handskrifter på forndanska/fornsvenska (d.v.s. "fornöstnordiska") och latin och i handskriften Codex Runicus är den nedskriven i runskrift. Den första nedskriften anses vara från början av 1200-talet.

Lagen tillämpades inte bara i Skåne, utan i hela Skåneland, det vill säga förutom Skåne också i Blekinge, Bornholm och Halland. Från och med 1595 infördes den även på Gotland där den ersatte Gutalagen. Tydligen gick det trögt med lagbytet i praktiken och först 1618 började Skånelagen tillämpas på Gotland.

Lagen fortsatte att gälla i landskapen ända fram till 1683, då svensk lag infördes (i strid mot fredsfördraget med Danmark) i de landskap som blivit svenska. Samma år upphörde Skånelagen också att gälla på Bornholm då alla danska landskapslagar ersattes med den "Danske Lov".

Vad hände 1180 till 1198

1180

Ärkebiskop Absalon vill införa biskopstionde och celibattvång och tillsätta själländare på högre skånska prästtjänster. Detta leder till att uppror utbryter på sommaren i Skåne. Kung Valdemar håller rådslag med sina vänner Absalon och stormännen Sune och Esbern. Absalon blir instängd av bondehären på Sövdeborg mitt i Skåne, lyckas emellertid ta sig ut och fly till Själland. Absalon lägger s.k. interdikt över Skåne, en form av hård kyrklig bestraffning där alla kyrkor stängs och inga begravningar får ske. Kungen skriver till skåningarna men dessa avlyser de orättfärdiga skatterna, prästerna behöver inte hålla på celibatet och ärkebiskopen anses obehövlig i Skåne. På hösten seglar Valdemar och Absalon över till Helsingborg. Kungen får komma iland men Absalon drivs till havs med stenar. Den danske prästen och krönikören Saxo berättar samtidigt om händelsen: "Här var mycket folk församlat för fiskets skull och de hade byggt sig många bodar vid stranden." Sillen går alltså till i stora mängder längs den skånska kusten. I Helsingborg är dock sillfisket inte så omfattande som vid t ex Skanör. I samband med det årliga sillfisket drivs det i Helsingborg marknad på stranden. Det mesta säljs till utländska uppköpare, främst tyska köpmän.

1197

Den danske kungen Knut VI:s hustru Gertrud dör i Vä och begravs i stadens Mariakyrka. Hon var dotter till den mäktige Henrik Lejonet i Tyskland. Påvens utsände, den girige Fidentius, dör i februari i Lund.

1198

Markgreven Otto av Brandenburg och greve Adolf av Holstein invaderar de danska östersjöbesittningarna. Roskildebiskopen Peder Sunesen leder en här mot inkräktarna. Ärkebiskop Absalon klagar i brev till påven att svenskarna inte lyder honom i hans egenskap av primas, d.v.s. ledare, över ärkebiskopen i Uppsala.

Malmö nämns 1170

Malmö finns omnämnt från ca 1170 och framåt under formerna Malmöghae, Malmhaugar och Malmöghe. Förledet kommer av malm = sand och/eller grus och efterledet av höie = högar.

Malmö var på 1100-talet endast en bondby med kyrka, belägen vid nuvarande Triangeln. Så sent som på 1700-talet omtalas här "Kyrkoåkern." Vid en sankmark väster om kyrkbyn, dvs den senare Pildammen, låg ett mindre kapell samt en befäst herremansgård, Henrikstorp.

Staden Malmö kan ha kommit till genom att ärkebiskopen Jacob Erlandsen i Lund grundade denna på 1250-talet. Staden anlades nämligen ute vid kusten norr om kyrkbyn på mark som ursprungligen tillhört Bulltofta by, vilken helt ägdes av ärkebiskopen. Enligt en källa från 1500-talet låg här innan stadens tillkomst ett litet fiskeläge vid namn "Svalperup", senare romantiserats till "Sqvalperup". Ärkebiskopen uppförde på stranden en borg med runt försvarstorn och vattengravar, "Flynderborg". Borgen försvarade den långa träbrygga som användes som lastnings- och lossningsplats för de pråmar som förde varorna mellan de ankrade skeppen på redden till staden.

För att skilja de två Malmöorterna åt kallade man på 1260-talet och in i 1300-talet staden Malmö vid havet för "Nedre Malmö" samt kyrkbyn för "Övre Malmö". Bebyggelsen i "Övre Malmö" hade försvunnit redan under 1300-talet.

Staden Malmös äldsta kyrka är Nikolaikyrkan som på 1310-talet revs och ersattes av S:t Petri och Pauli kyrka, den nuvarande S:t Petri kyrka. Enligt källa från 1500-talet kan årtalet 1319 eventuellt indikera invigningen av det nya högaltaret. Den nya tegelkyrkan stod dock fullt klar först runt 1380.

Både den äldsta kyrkan och rådhuset revs

Samtidigt med den äldsta stadskyrkan, dvs på 1250-talet, bör det äldsta rådhuset ha uppförts. Detta låg direkt norr om kyrkan invid Adelgatan som på den tiden utgjorde den lilla stadens torggata. De äldsta bevarade stadsprivilegierna är från den 20 december 1353. De bekräftades och utvidgades sedan vid flera tillfällen.

Redan under medeltiden var Malmö näst Köpenhamn Danmarks största stad. Under sillfiske- och höstmarknadstiden var Malmö den av tyska och andra utländska köpmän mest besökta staden efter Skanör och Falsterbo. Tyskarnas namn på Malmö var Elbogen eller Ellenbogen, ett namn som betyder "armbåge" och närmast syftar på den bågformade kuststräckan utanför Malmö. Staden var fram till vitaliebrödernas härjning 1393 en obefäst stad.

Redan 1336 omtalas diken som stadsbegränsningar in mot land men arkeologiska undersökningar har visat att dessa inte haft försvarskaraktär utan snarare markerat en juridisk stadsgräns. Runt år 1400 började strandmuren uppföras, troligtvis som ett resultat av piratkrigen under 1390-talet.

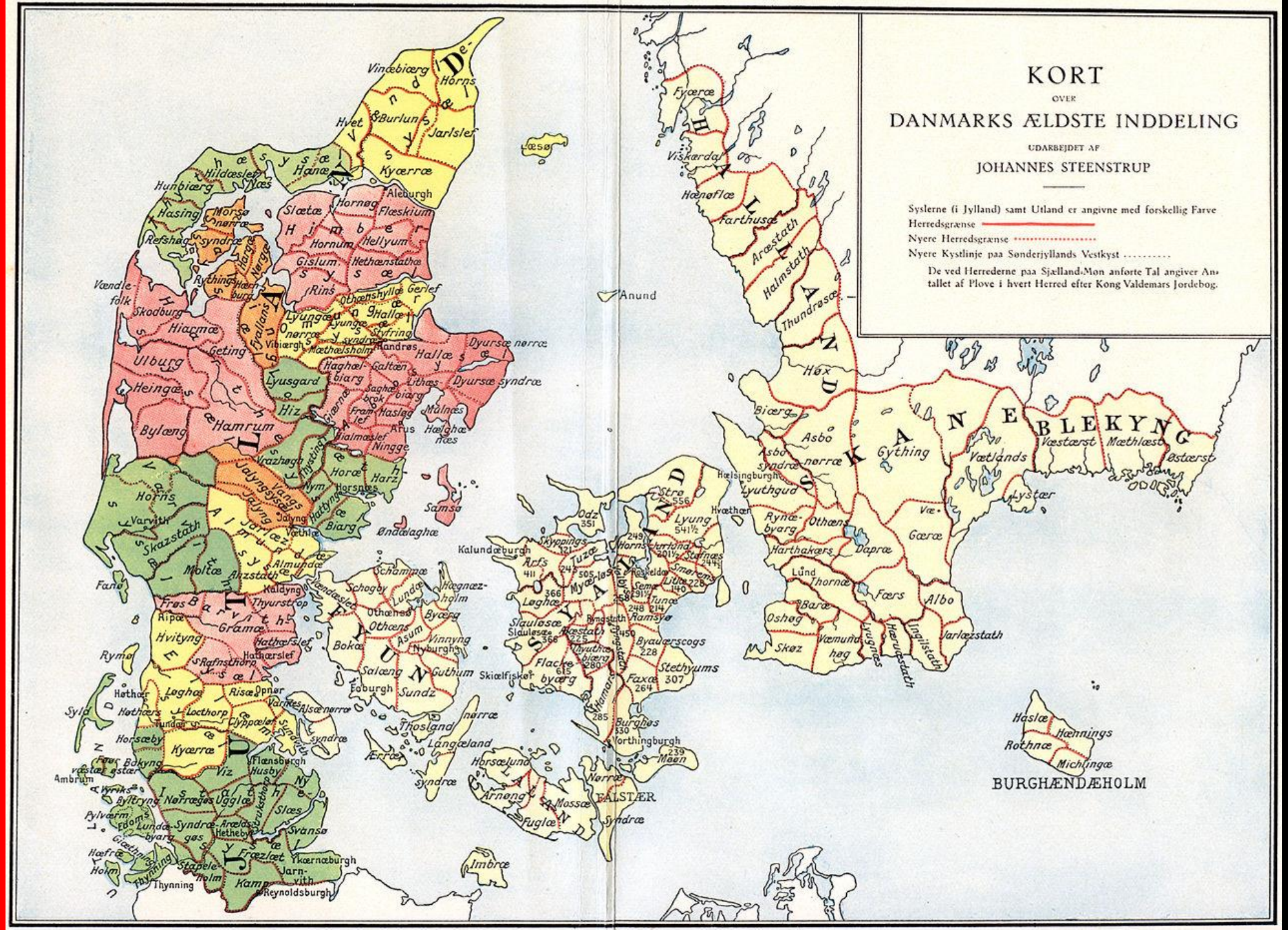
KORT
OVER
DANMARKS ÆLDSTE INDDELING
UDARBEJDET AF
JOHANNES STEENSTRUP
Syslerne (i Jylland) samt Utland er angivne med forskellig Farve
Herredsgrænse
Nyere Herredsgrænse
Nyere Kystlinje paa Sønderjyllands Vestkyst
De ved Herrederne paa Sjælland&Mon anførte Tal angiver Antallet af Plove i hvert Herred efter Kong Valdemars Jordebog.
Anund
Læsø
Samsø
Fanø
Rømø
Ærø
Imbrø
Kalundæburgh
Reynoldsburgh
Ykærnæburgh
Thynning
Ambrum
Sylt
Hathær
Hathærs
Tunder
Horsæby
Kyærræ
Viz
Flænsburgh
Husby
Ny-
Slæs
Svansø
Frøzlæt
Kamp
Jarn-
vith
Stapele-
holm
Holm
Hæfræ
Gletting
Thynning
Pylværm
Byltryng
Kyriks
Bokyng
Fær
Ugglæ
Nørræas
Arælas
Hetheby
Lunde-
byarg
Syndræ-
gas
Lunde
Syndræ
Ugglæ
Slæs
Svansø
Frøzlæt
Ykærnæburgh
Jarn-
vith
Kamp
Reynoldsburgh
Stapele-
holm
Thynning
Holm
Hæfræ
Gletting
Imbræ
Thosland
Langæland
Ærræ
syndræ
Horsælund
Arnæng
Mossæ
Fuglæ
Nørræ
FALSTÆR
Syndræ
Skiælfiskeø
byærg
Flacke
615
Leghæ
366
Myæ-løs
Ramsyæ
Byaværscogs
228
Stethyums
Faxæ
307
264
285
Burghæs
330
Vorthingburgh
239
Meen
Slaulosæ
Sladulesæ
366
Bokæ
Othæns
Asum
Vinnyng
Nyburgh
Salæng
Guthum
Sundz
Eoburgh
Schamnæ
Schogby
Lundæ
Hægnæz-
holm
Byærg
Othæns
Othænsholm
Gerlef
Hallæ
Dyursæ nørræ
Dyursæ syndræ
Lithæs
Saghæ
brok
Saghæbiarg
Haghæl-
biarg
Galtæn
Lyungæ
Lyungæ
syndræ
Styfring
Othænshyllæ
Rinis
Gislum
Hethænstathæ
Hornum
Hellyum
Slætæ
Hornæ
Flæskium
Aleburgh
Hvet
Burlun
Jarlsley
Kyærræ
Hildæsley
Næs
Hunbiærg
Hasing
Morsæ
nørræ
syndræ
Refshæ
Hargæ
Norgæ
Rythings-
hæræ-
burg
Vændle-
folk
Skodburg
Hiarmæ
Geting
Ulburg
Heingæ
Bylæng
Hamrum
Lyusgard
Hiz
Vrazhæg
Jalyngsysæl
Jalyng
Vrangs
Jalyng
Vathlæ
Biarg
Nym
Horsnæs
Horæ
Harz
Ningge
Almalæsley
Arus
Hælghæ
næs
Framlef
Haslag
Målnæs
Fialmæsley
Horns
Varvith
Skazstath
Moltæ
Ahzstath
Almundæ
Kaldyng
Thyurstrop
Frøs
Barvith
Ripæ
Gramæ
Hvityng
Hathærslef
Rafnsthorp
Risæ
Opnør
Varnæs
Alsæ nørræ
Loghæ
Locthorp
Clyppælef
Synath
syndræ
Ny-
Slæs
Svansø
Frøzlæt
Ykærnæburgh
Jarn-
vith
Kamp
Reynoldsburgh
Stapele-
holm
Thynning
Holm
Hæfræ
Gletting
Imbræ
Hvæthæn
Lyuthgud
Hælsingburgh
Asbo
nørræ
Asbo
syndræ
Gything
Vætlands
Væstærst
Mæthlæst
Østerst
Lystær
Rynæ-
byarg
Othæns
Harthakærs
Dapræ
Gæræ
Lund
Thornæ
Færs
Albo
Osheg
Baræ
Skøz
Væmundheg
Lysgræs
Hæruvstath
Jarlæzstath
Ingillstath
Haslæ
Hænnings
Rothnæ
Michlingæ
BURGHÆNDÆHOLM
DANMARK

MALMÖHUS SLOTT

Ännu många år till malmö grundades i Skåne och år 811 näms Skåne
Men först 1170 näms Malmö

Det första omnämnandet av Skåne är från 811 då det var en del av det danska riket. Under medeltiden var Skåne (med Blekinge, Halland och Bornholm) en av Danmarks tre lagsagor som hade egna lagar och landsting. Som den ende riksdelen hade Skåne en Gälkare som näst efter kungen var den högsta styresmannen i Skåneland, dessutom hade Danmarks ärkebiskop sitt säte i Lund. Med sitt centrala läge var Skåne en mycket viktig del av Danmark och det kom att spela en betydelsefull roll i Danmarks historia. Men ska man sammanfatta denna roll så var Skåne den del av riket som bekämpade den framväxande kungamakten allra ihärdigast. I de inbördesstrider som ägde rum under dansktiden stödde skåningarna oftast den förlorande sidan medan jyllänningarna oftast var på den segrande sidan. Ett undantag från detta mönster är slaget vid Foteviken 1134 söder om dagens Malmö där skåningarnas kungakandidat Erik Emune besegrade sin motståndare kung Niels. Men efter Erik Emunes död valde skåningarna återigen en egen kandidat, Oluf Haraldsen 1140, som 1142 blev besegrad i slaget vid Glumstorp utanför Lund.

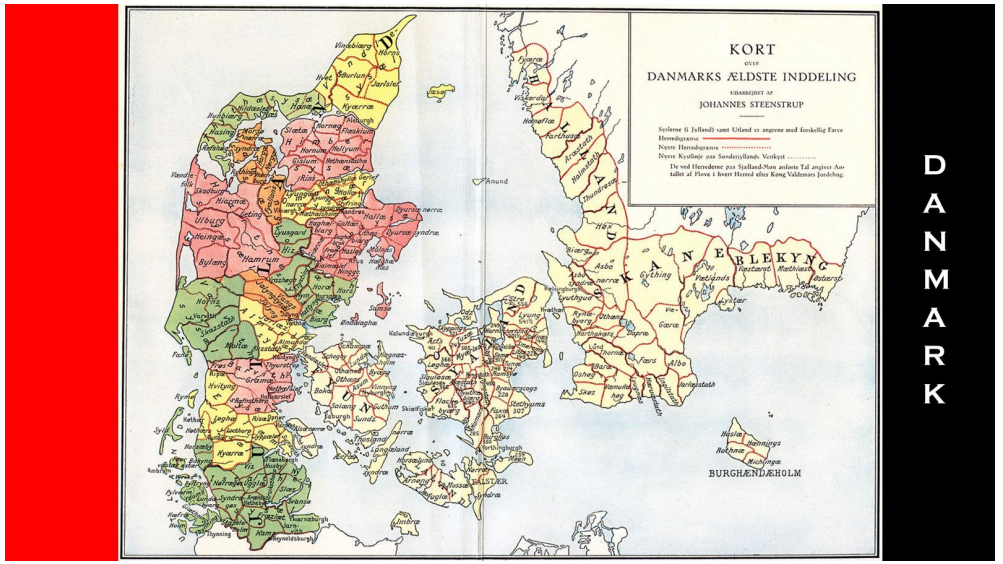

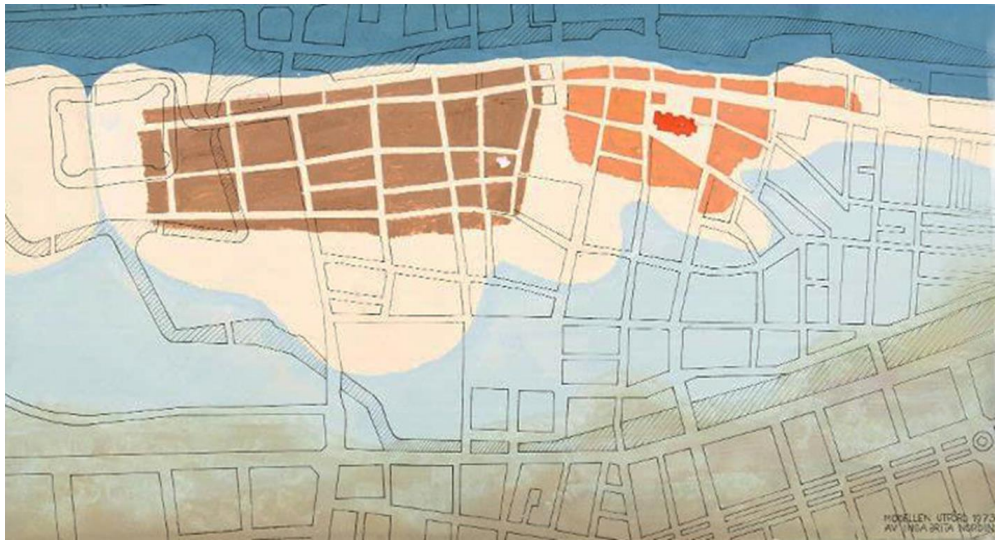

Otrolig mängd sill i Malmö, mest i Danmark totalt

Den sill som befann sig i Skåne sades vara den bästa sillen i hela Europa. Europa var under denna tid till största del katolsk och sill var en fastemat som var tillåten när exempelvis kött ej var tillåtet. Marknaden var i stort sett verksam från S:t Jakobs dag (25 juli) varje år fram till S:t Mortens dag (11 november).

Under denna tid var det en stor mängd sill som befann sig i Öresundsvatten. Det var framför allt danska bönder och borgare som fiskade upp sillen, när de fiskat upp sillen begav de sig till Skånemarknaden för att sälja den. Skånemarknaden låg mitt i ett handels nät som gick mellan Novgorod och London. Detta skapade internationell uppmärksamhet för just Skånemarknaden.

Malmös produktion av sill för export var betydande och till mängd mer än i det Daska rikets andra städers produktion. Malmö bör ha varit en rik stad när sillen ”gick till”.

Sillens roll för staden Malmö Det var troligen sillfisket som är förklaringen till att den relativt begränsade sandreveln valdes för etablerandet av staden Malmö. Avsaknaden av en naturlig hamn uppvägdes av fördelen med den långa grunda sandstranden där små fiskebåtar lätt kunde landa sin fångst. Här fanns tillräckligt med plats för de tusentals människor som arbetade med att skapa en fullvärdig produkt av havets fångst.
Hansan, där städer som Lübeck, Hamburg, Rostock med flera var medlemmar var en intresseorganisation för handeln i norra Europa. Med Hansan kom salt från Tyskland, tunnor och fraktfartyg. Med Hansan kom också en en organisation för distributionen till konsumenterna.

Skåne Marknaden

Skånemarknadens Glansdagar: Medeltidens Handelscentrum

Marknadens Ursprung och Kunglig Kontroll

Skånemarknaden, med sina rötter i 1200-talet, var en ekonomisk kraftpunkt för Danmark. Belägen på Falsterbo och Skanör, ägde marknaden rum på mark som tillhörde den danska kronan, ett system känt som kungalev. Kungamaktens närvaro garanterade en ordnad och laglydig handelsplats där avgifter och skatter flöt direkt till kungens kassakista.

Den Internationella Handelsplatsen

Under höstmånaderna svämmade Skånemarknaden över av aktivitet. Köpmän från norra Tyskland, Holland och England, klädda i tidsenliga dräkter av bruna och gråa nyanser, växlade sina mynt och handlade med sill. Marknaden var en del av ett större handelsnätverk som sträckte sig från Novgorod till London, vilket drog till sig internationell uppmärksamhet.

Hansaförbundets Roll och Sillens Betydelse

Hansaförbundet, som uppstod under 1200-talet, spelade en avgörande roll för Skånemarknadens framgång. Dessa handelsbyar, med Lübeck i spetsen, organiserade köpmännen i skånefarargillen, vilka hade stort inflytande i sina hemstäder. Sillen, som var en viktig del av den katolska fastan, bidrog till marknadens rykte som den främsta i Nordeuropa.

Skåne Marknaden

Skånemarknaden var Danmarks primära intäktskälla, sittandes på Falsterbo och Skanör. Marknaderna hade sin början på 1200-talet, men i och med arkeologiska undersökningar på platsen kan man se spår av ännu äldre aktivitet på Skanör-Falsterbo. Skånemarknaden låg på mark som ägdes av den danska kronan, detta kallas kungalev. Kungamaktens kontroll över marknaden skapade en trygghet och fredlig/laglydig marknad där avgifter gick till kungamakten. För att handla på marknaden var man tvungen att växla mynt till danska/skånska, detta mot en avgift som gick till kungen. Under höstmånaderna var det fullt med folk på Skånemarknaden, det var mestadels danska fiskare och köpmän men också kronans män för säkerheten för att se att allt gick rätt till. Det befann sig människor som rensade sillen, några som utförde hantverk och några som sålde öl. Köpmännen kom främst ifrån norra Tyskland, Holland och England.

Skåne Marknaden

Skåne Marknaden

Den sill som befann sig i Skåne sades vara den bästa sillen i hela Europa. Europa var under denna tid till största del katolsk och sill var en fastemat som var tillåten när exempelvis kött ej var tillåtet. Marknaden var i stort sett verksam från S:t Jakobs dag (25 juli) varje år fram till S:t Mortens dag (11 november).
Under denna tid var det en stor mängd sill som befann sig i Öresundsvatten. Det var framför allt danska bönder och borgare som fiskade upp sillen, när de fiskat upp sillen begav de sig till Skånemarknaden för att sälja den.
Skånemarknaden låg mitt i ett handels nät som gick mellan Novgorod och London. Detta skapade internationell uppmärksamhet för just Skånemarknaden.

Skånemarknaden var den viktigaste handelsplatsen i Nordeuropa under medeltiden. Anledningen till att Skånemarknaden blev en stor marknad var bland annat förhållandet till den tyska Hansan. Hansaförbundet uppstod under 1200-talet främst för att bidra till köpmännens intresse och rättigheter utrikes men också för att göra sjövägen säkrare. Hansan bestod främst av handelsbyar runt östersjöregionen men sträckte sig även nedåt mot Spanien och Portugal.

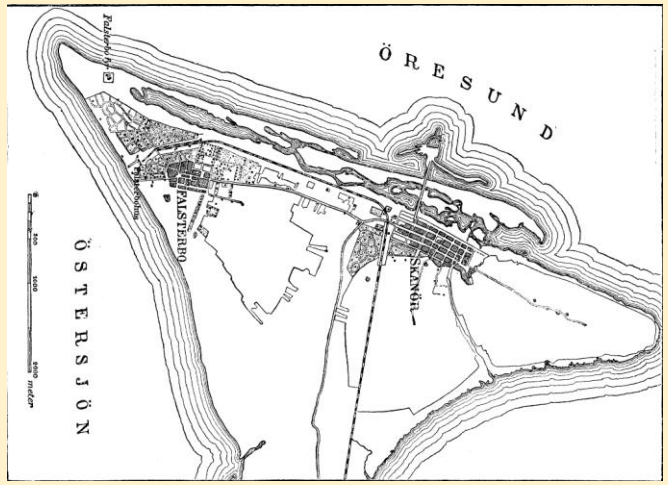

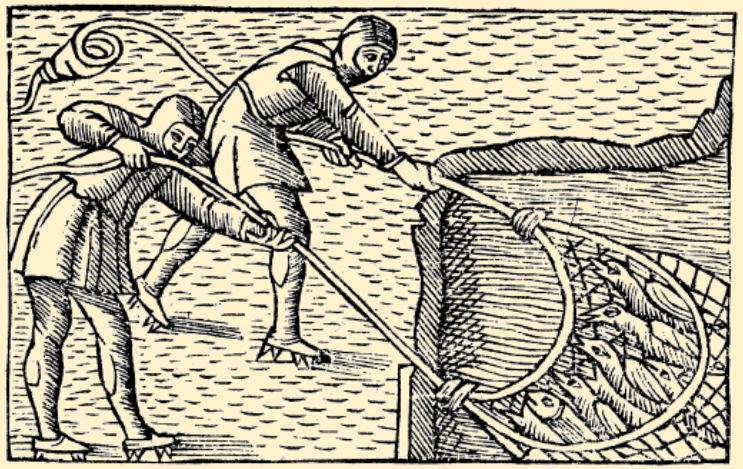

Skåne Marknaden

De goda fångstställena för sill, en omtyckt föda under de på medeltiden ofta förekommande fastedagarna, norr om Falsterbonäset (enligt Adam av Bremen låg sillen vid den skånska kusten så tät, att fisken lät sig ösas ur havet med bara händer) utgjorde från och med början av 1100-talet grunden för den största nordeuropeiska marknadsplatsen under medeltiden och det fantastiska uppsvinget och rikedomen för de vendiska hansastäderna, särskilt Lüneburg och Lübeck men även Wismar, Rostock, Stralsund och Danzig.

Hansans vanliga Resvägar Mellan Städer Man Handlade med

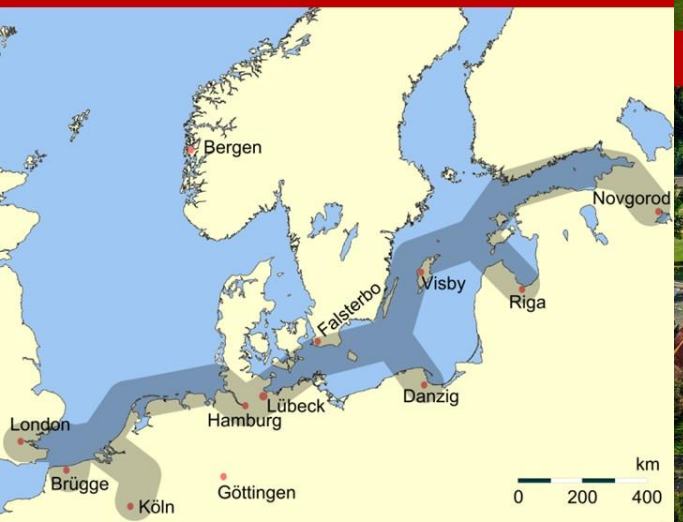

Lübeck

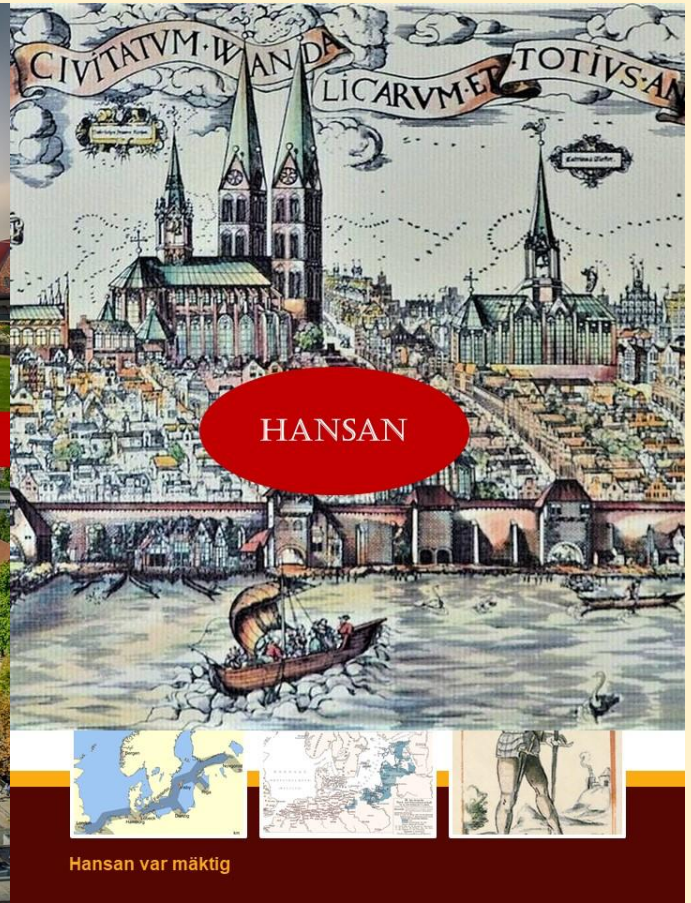

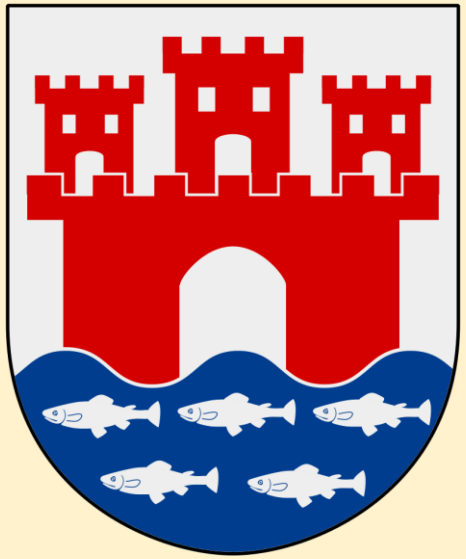

Skåne Marknaden

Hansaköpmännen organiserades av sina hemstäder i särskilda köpmannakorporationer, skånefarargillen, vilka, på grund av den stora ekonomiska betydelse de hade för sina städer, kunde utöva avsevärt inflytande i stadens råd. Kvalitetskontrollen på sillmarknaden var hård – ifall sillen packades fel, blev straffet döden. Det var nödvändigt, då man inte kunde hålla ett högt pris, om varan icke var av högsta kvalitet. Nere på kontinenten bestämde man, att en fiskhandlare som saluförde sill som inte var skånsk måste sätta upp en röd flagg på sin bod.

Stadsporten Holstentor uppfördes 1478 och var en av fyra portar som i fordom ledde in till Lübeck.

Koggar

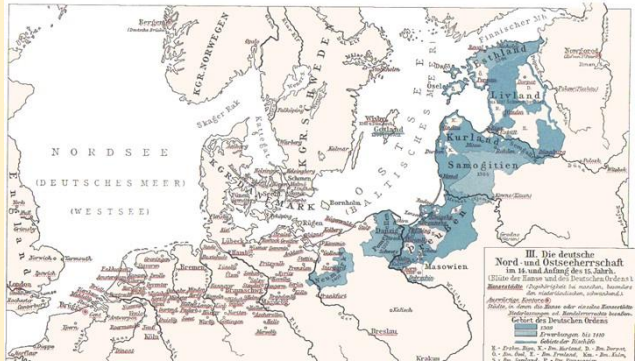

Hansan hade stor makt
Även i Malmö

Kvalitetskontroll och Skånsk Sills Renommé

Kvaliteten på sillen från Skåne var av yttersta vikt, och stränga kontroller säkerställde att endast den bästa varan såldes. En fiskhandlare som inte följde dessa regler riskerade hårda straff, vilket underströk vikten av Skånemarknadens status som en handelsplats av högsta klass.

Kvalitetskontrollen **på sillmarknaden var hård – ifall sillen packades fel, blev** ***straffet döden*****. Det var nödvändigt, då man inte kunde hålla ett högt pris, om varan icke var av högsta kvalitet.**

Vad handlades mer än sill i Malmö

Viktiga varor utöver sillen

Hanseaterna kom inte med tomma skepp till sillmarknaden i Malmö. De hade med sig en mängd varor i lasten, till exempel:

kläder
öl och vin
kryddor
stengodskeramik
byggnadsmaterial
järn
bronsgrytor
lyxprodukter
Med sig tillbaka hade man säd, hästar och andra lantbruksprodukter som förutom sillen var viktiga varor för hanseaterna.

1200-talets Malmö var inte mycket till stad. En romansk tegelkyrka, ett gatunät, små tomter med enkla, nästan hyddliknande små hus var allt. Redan i slutet av århundradet investerade invånarna i större korsvirkes- och tegelhus. Malmö hade visat sig vara en livskraftig ort och invånarna investerade sina vinster i bättre byggnader väl lämpade för handel och hantverk. Många av de hanseatiska köpmännen stannade i Malmö vilket tidigt gav en internationell karaktär åt staden. År 1329 bildades det första tyska handelskompaniet.

Inte bara Sill på marknaden

Malmö på 1200-1300-talet.

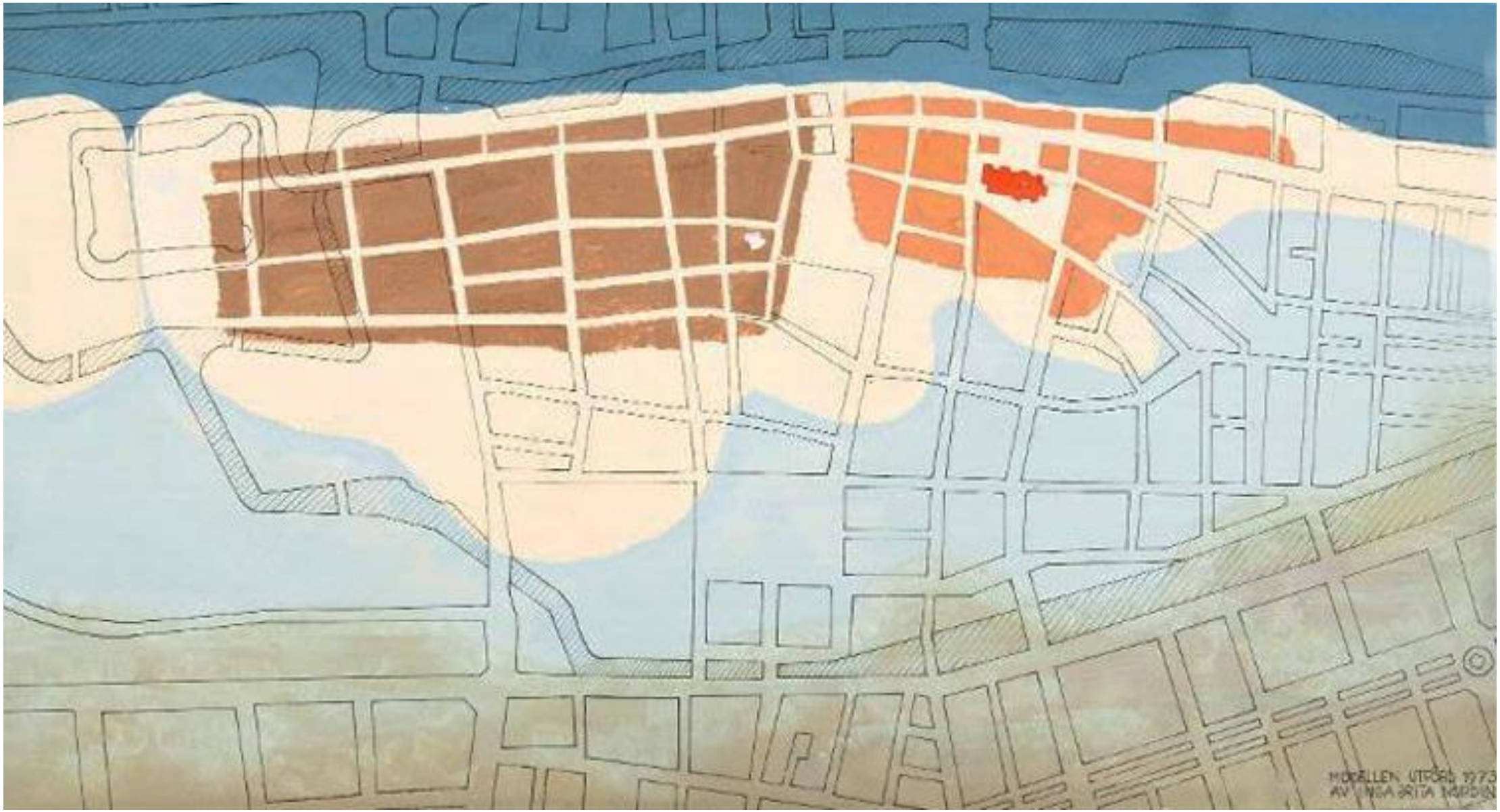

Fantasibild över en medeltida stad.

1300-talet var en tid full av motsatser, utveckling och framgång växlade med krig och farsoter. Staden fick kungliga privilegier och en för tiden modern administration skapades.

Längs den långa Adelgatan i staden hade ett torg anlagts. Vid torgets norra sida reste sig rådhus och höga bodar i tegel. På denna sida av gatan låg också tingsplatsen där man dömde enligt Skånelagen.

Erik av Pommern kung över Norden

Lugnet återställdes i slutet av århundradet och 1397 kröntes Erik av Pommern till kung över Norden i Kalmar. En period av relativ stabilitet följde de oroliga åren. Då fred är bättre för handel än krig utvecklades Malmö i en gynnsam riktning.

Staden hade dock lidit svårt under den stora oron. Ett antal stödåtgärder genomfördes i början av 1400-talet för att stärka stadens ekonomi och konkurrenskraft.

En latinskola inrättades i Malmö efter tillstånd av påven Innocentius VII år 1406.

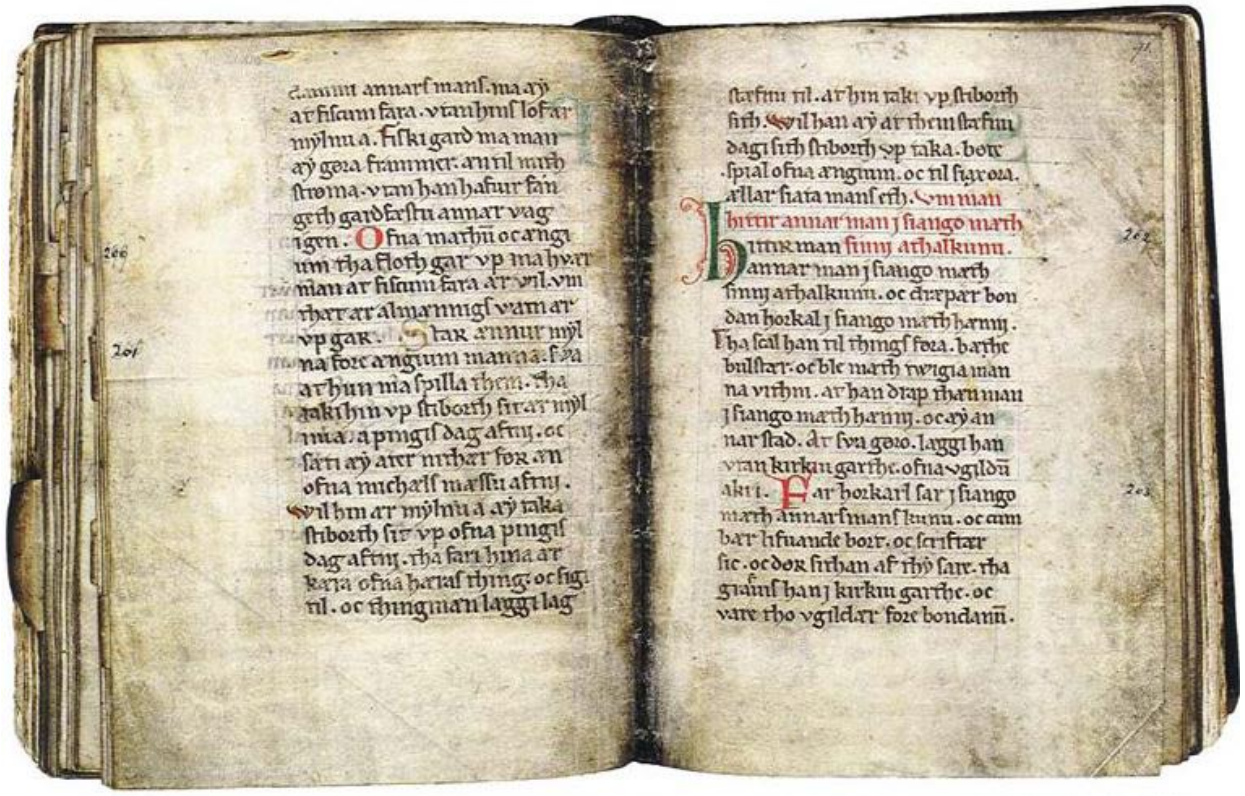

Skånelagen (på danska: Skånske Lov) är den äldsta danska och den äldsta av de nordiska landskapslagarna. Denna finns i ett flertal handskrifter på forndanska/fornsvenska (d.v.s. "fornöstnordiska") och latin och i handskriften Codex Runicus är den nedskriven i runskrift. Den första nedskriften anses vara från början av 1200-talet. Lagen tillämpades inte bara i Skåne, utan i hela Skåneland, det vill säga förutom Skåne också i Blekinge, Bornholm och Halland. Skånelagen som upptecknades i början av 1200-talet, är en sammanställning av rättsregler och sedvänjor som följts i Skåne. Tingsplatser, där rätt skipats och bygdens män samlats till rådslag, tros ha funnits runt om i Skåne. Senare fick varje härad en central tingsplats. Vid sidan om häradstingen fanns även Skåne landsting, som hölls vid Arendala öster om Lund.

Hög takhöjd i Tingets sal. Lika högt som himmeln
Bytinget hade sina möten i det fria och framför Rådhuset

Vid rättegångar i städerna följde man andra regler **än vid landsbygdens domstolar. Kungen tillsatte i varje stad en fogde, byfogden, som utövade kungens myndighet. Efterhand fick borgarna rätt att tillsätta byfogden själva. Från Tyskland övertog man under 1200-talet det skicket att städerna styrdes av ett råd som tillika utgjorde domstol. De sammanträdde i stadens rådstuga och utgjorde också rådstugurätten. Det bestod av ett antal borgmästare och rådmän som ansvarade för sundhetsanordningar, byggnadsväsen, försvar, rättskipning med mera. Bytinget under öppen himmel var den äldsta typen av domstol där det till exempel under 1400-talet främst behandlades brottsmål. Tvistemål hölls i rådstugan.**

Städerna utgjorde självständiga områden med egna domstolar, bytinget och rådstugurätten. På landsbygden drogs däremot rättssaker främst inför häradstingen. De hade först varit ganska självständiga men under 1400-talet knöts de närmare kungen.

En för hela Skåne gemensam högre instans var landstinget som samlades vid Lund. Under 1300-talet förlorade den sin rätt att stifta lag för landskapet utan fungerade som domstol. I landstinget hyllade skåningarna också nytillträdda kungar med ceremoni på Lerbäckshögen norr om Lund.

Bytinget under öppen himmel var den äldsta typen av domstol där det till exempel under 1400-talet främst behandlades brottsmål. Tvistemål hölls i rådstugan. Städerna utgjorde självständiga områden med egna domstolar, bytinget och rådstugurätten. På landsbygden drogs däremot rättssaker främst inför häradstingen.

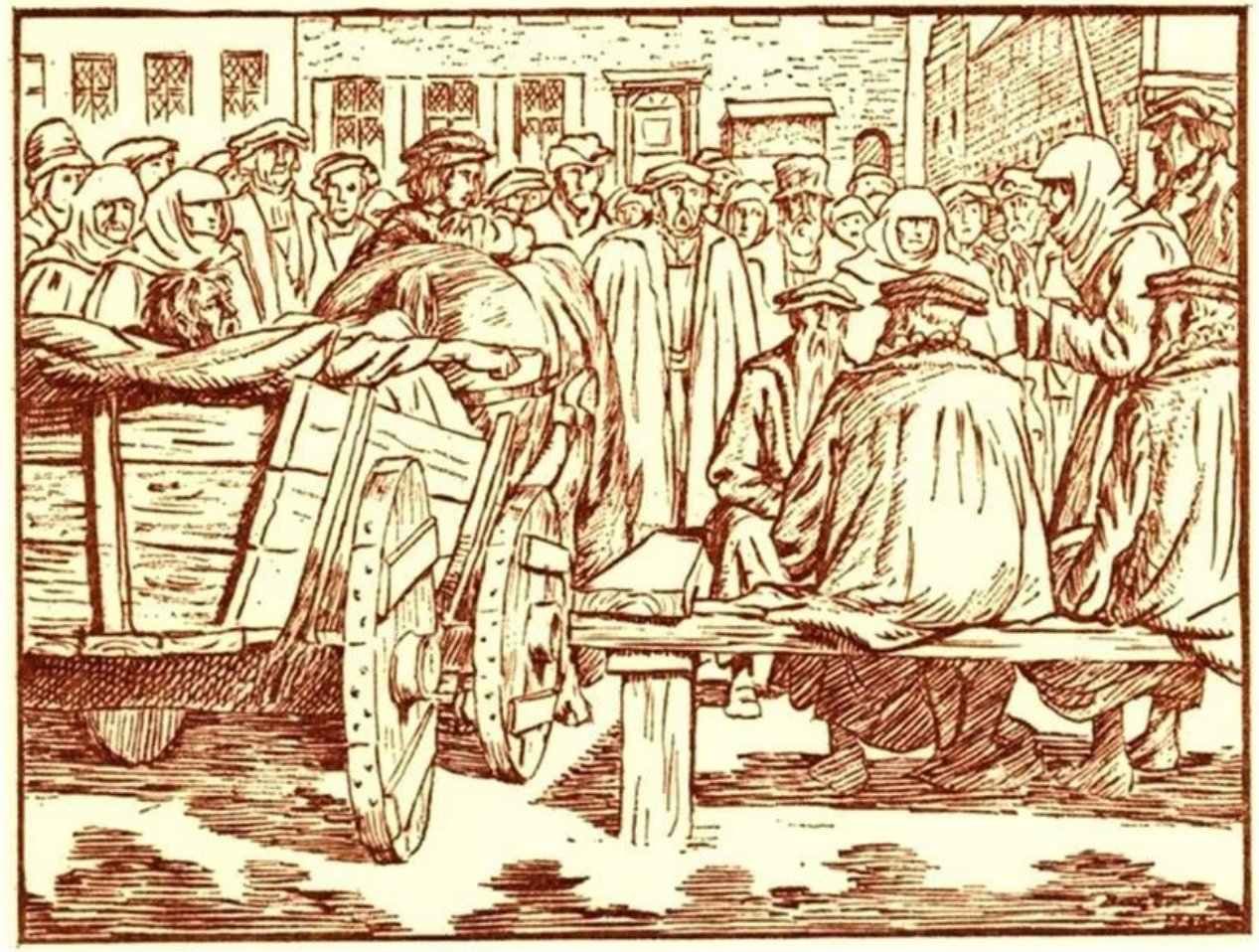

Fig. 9. Bytinget sammanträdde på Stortorget sittande i en fyrkant på två stockar, som klyvts på mitten. Teckning av Einar Bager, Malmö museer.

Fig. 1. Konstnären och Malmöforskaren Einar Bagers teckning föreställande Stortorget, som det skulle kunna ha tett sig vid 1500-talets slut och under 1600-talet. Einar Bagers "historiska fantasier" var ofta väl underbyggda genom egen forskning. Malmö museer.

ADELGATAN

MALMÖHUS SLOTT